

A. HANS.

EGMONT en HOORNE

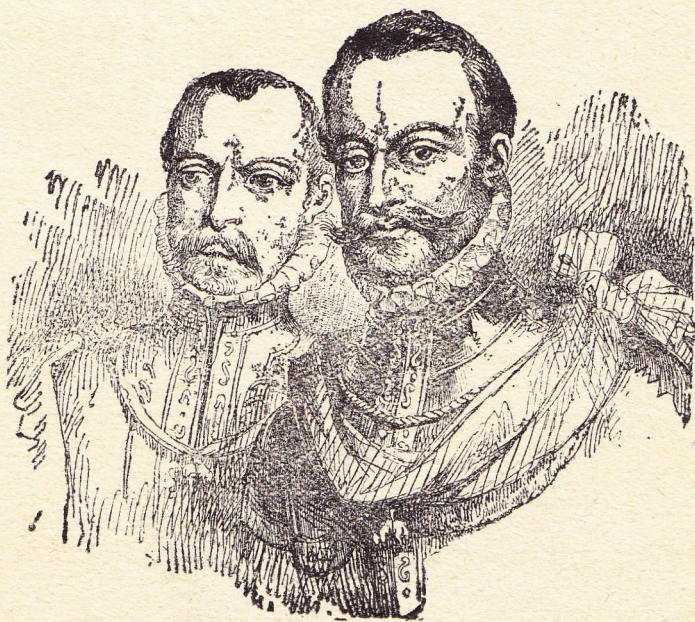
L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN

EGMONT en HOORNE

DOOR

A. HANS

DERDE UITGAVE

L. OPDEBEEK — UITGEVER — ANTWERPEN

EGMONT EN HOORNE

INLEIDING.

Onlangs vertoefde ik in het zoo lieflijk gelegen vlek Sotteghem, in Oost-Vlaanderen. Op de Markt zag ik het standbeeld van Lamoraal, graaf van Egmont. Eenige stappen verder, in een kelder, onder den zijmuur der kerk, rust de asch van dezen martelaar der vrijheid, nevens die zijner echtgenoot, Sabina van Beieren.

Egmont bezat te Sotteghem zijn kasteel. Vandaar, dat hij hier begraven werd.

Zoo door deze merkwaardige gemeente wandelende, kwam mij een drama voor den geest, het jammerlijk tooneel, dat zich den 5^e Juli 1568 afspeelde op de Groote Markt van Brussel en hetwelk een einde maakte aan het bestaan van twee vaderlandsche helden.

Toen nam ik mij voor, u, Vlaamsche lezers, de bijzonderste lotgevallen te vertellen uit het leven van Lamoraal, graaf van Egmont, prins van Gavere, en Philips Montmorency, graaf van Hoorne.

IN FRANKRIJK.

In een huisje tegen den hechten stadsmuur van Douai (in Noord-Frankrijk), woonde de oude Gertrude. Haar woningske was klein maar rein, en voor niets ter wereld zou de zeventigjarige vrouw het tegen een ander verwisseld hebben.

— Spreek me niet van verhuizen, riep ze op een Januari-morgen van het jaar 1557, tot hare getrouwde dochter, die hare moeder kwam overhalen, om mede te gaan. Ik heb hier steeds met uw vader gewoond, en dit huisje is mij dierbaar geworden. Ik kan er waarlijk niet van scheiden.

— Maar, moeder, ge leeft hier zoo eenzaam, zoo alleen!

— En komt gij met uwen man en uwe kinderen mij niet dikwijls bezoeken?

— Als ge bij ons komt wonen, zijn we altijd samen. We zullen u goed oppassen.

— Ik weet dat wel, braaf kind, en ik ben u dankbaar voor uw liefderijk aanbod... maar oude boomen moet men niet verplanten.

— En bovendien, moeder, men zegt dat de oorlog weer zal beginnen. Denk eens, gij dan alleen hier... Oh, ik zou geen nacht gerust slapen.

— Bekommer u niet over mij! Wie zou een afgeleefde vrouw hinderen? En al die geruchten van oorlog zijn misschien valsch.

— Neen, moeder. Een Fransch leger verblijft in den omtrek. Och toe, ga mee naar ons huis. Ge zult er uw eigen kamer hebben. Ge kunt er deze meubeltjes zetten. Dan schijnt het toch, of ge nog in uwe oude woning zijt.

— Kom, kind, laten we van iets anders spreken. We geraken het toch niet eens. Zie, daar gaat de vrome kluizenaar weer over de straat.

Beide vrouwen keken door het vensterke. Een man, gekleed

in een ruwe, grauwe pij en met een langen rozenkrans om zijn middel gebonden, trok bedelend langs de huizen.

— Wie zou hij toch eigenlijk zijn? vroeg de dochter.

— Niemand weet vanwaar hij gekomen is. Op een goeden dag bouwde hij een planken hut op den heuvel bij de stad. Daar leidt hij het eenzaam leven van een kluizenaar. 't Moet koud zijn op den berg in dezen tijd. Ha, hij komt naar hier! Ik ben zelve arm, maar zoo'n braaf man zonder een aalmoes laten voorbijgaan, neen, dat kan ik niet over mijn geweten krijgen.

De hermiet klopte bescheiden aan de deur, welke Gertruda haastig opende.

— Kom binnen en warm u wat bij het vuur, noodigde ze vriendelijk.

— Neen, goede vrouw, ik moet mijn lijden gewillig dragen, antwoordde de kluizenaar deemoedig.

En gretig het brood aannemende, dat de vrouw hem overreikte, trok hij onder dankbetuigingen en vrome wenschen verder.

— Ieder heeft medelijden met hem, vertelde Gertrude. Overal ontvangt hij iets, bij de rijken veel, bij de armen minder, maar schier niemand scheept hem af.

Gertruda's dochter was gehuwd met een ijverigen ambachtsman van Lens. Ze waren overgekomen, om hare moeder te bewegen mede naar Lens te gaan, wat de oude vrouw echter hardnekkig weigerde, zooals uit ons gesprek gebleken is.

* * *

Ja, de oorlog stond voor de deur, de oorlog met zijn nasleep van ellende.

Uit de vaderlandsche geschiedenis is u bekend, dat Karel V krijg voerde met den Franschen vorst, doch kort voor zijn vertrek een bestand sloot met zijn tegenstander. Filips II had zijn vader opgevolgd als koning van Spanje en heer der Nederlanden.

Frankrijk wilde den oorlog herbeginnen, een leger werd naar het Noorden gezonden, naar de grenzen van Vlaanderen, waar immers de Spaansche koning ook den scepter voerde. Admiraal Colligny, die over deze troepen het opperbevel had, moest, als hij er kans voor zag, een voordeeligen slag wagen.

* * *

De kluizenaar, dien wij bij moeder Geertui's woning zagen, vervolgde zijn weg. Hij sloeg slechts weinige woningen over. En rijk aan levensmiddelen en met een niet onaardig sommetje geld op zak, verliet hij Douai.

De wacht aan de poort scheen zelfs eerbied voor hem te hebben, want de soldaten groetten hem vriendelijk.

Aan de vestingswerken bleef de hermiet staan. Behoedzaam haalde hij een papier voor den dag. Met schuwen blik keek hij om zich heen. Toen hij geen levend wezen aanschouwde, bezag hij aandachtig de wallen en herhaald knikte hij goedkeurend het hoofd. Dan stak hij het papier weer weg en, met een tevreden gegrinnik, ging hij verder.

— Heden avond, mompelde hij, ja, heden avond! De tijd is nu gunstig. Waarom zou ik nog langer wachten? Iemand zou mij voor kunnen zijn. Maar neen, ik moet geen mededingers vreezen. Ha, heden avond!

Snel beklom hij den heuvel. Toen hij een boer bemerkte matigde hij zijn stap en nam weer een deemoedige houding aan. De landbouwer groette hem minzaam en stopte hem nog eene aalmoes in de hand.

Weinigen tijd later bevond de kluizenaar zich terug in zijne planken hut. Hij borg de giften der goede burgers in eene kas en haalde allerlei perkamenten voor den dag, welke hij nauwkeurig bestudeerde.

* * *

't Was den avond van denzelfden dag. Een man sloop den heuvel nabij Douai af. Hij zag de lichtjes der stad en mompelde:

— Ha, dwazen, ge kent mij nog niet! Ge meent in mij een vromen kluizenaar te zien. Ha, ha, ha!... Ik een kluizenaar! Mijne vroegere vrienden moesten mij eens in deze grijze pij aanschouwen! Maar met list verkrijgt men geld en met geld koopt men de boter!

Neen, de goede burgers der stad Douai kenden den kluizenaar niet. Maar wat zij niet wisten, heeft de geschiedenis voor ons bewaard. De vermeende hermiet, die op den heuvel eene planken hut opgeslagen had en van de aalmoezen der liefdadige stadsbewoners leefde, was een oud-bankier van Lucca. Door zijn overdadig leven, door drinken en spelen, had hij zijn vermogen verkwist en

moest hij als een ellendige bankroetier zijn land verlaten. Na een langen zwerftocht geraakte hij te Douai. Het gelukte hem, zooals wij hoorden, het vertrouwen der inwoners te winnen en hun medelijden op te wekken. De vroegere bankier gaf zich voor een vromen kluizenaar uit. Douai was in de macht van koning Filips. En nu had de bankier-kluizenaar, de laaghartige avonturier, een snood plan gemaakt : niets minder dan Douai aan de Franschen over te leveren. En op dezen Januari-avond bevond hij zich op weg, om met de uitvoering van zijn snood ontwerp te beginnen.

* * *

Admiraal Coligny zat in zijne tent, welke zich door hare sierlijkheid en inrichting van alle andere onderscheidde. De edelman was in gepeinzen verdiept. Geen vroolijke, want eene wolk overschaduwde zijn schoon en hoog voorhoofd. Ach neen, de opperbevelhebber van het leger gevoelde zich niet blijmoedig gestemd. Alles, wat in hem was, verzette zich tegen de opdracht van zijn vorst. In vreedestijd gewelddaden plegen, het gesloten bestand zonder voorafgaande kennisgeving verbreken, dat strookte niet met het karakter van admiraal Coligny ! En toch, kon hij zich verzetten tegen zijn koning ? Hij dacht aan zijn rang, zijne betrekking, gouverneur van Picardië, aan zijne verwanten... en hij zuchtte.

Een page hief het voorhangsel op en sprak op onderdanigen toon :

— Een man, die door de schildwachten gegrepen is, verlangt admiraal Coligny te spreken.

— Denkt ge, dat ik voor den eersten den besten landlooper gereed sta ? Laat hem bewaken tot morgen, antwoordde de edelman. Ik wil niet gestoord worden.

— 't Zij mij toegestaan, nederig op te merken, dat hij beweert eene hoogst belangrijke tijding voor u te hebben.

Coligny dacht eenige oogenblikken na.

— Welnu, sprak hij toen, leid hem hier.

Weinigen tijd later trad onze bekende, de bankier-kluizenaar, binnen.

— Wat hebt ge mij te zeggen ? vroeg de admiraal wrevelig.

— Kan ik hier vrij uit spreken, edele heer ?

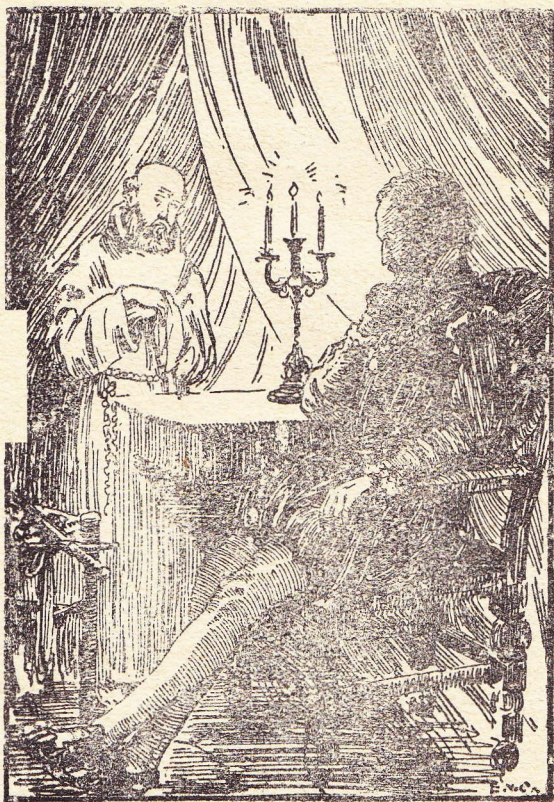
— Meent ge, dat men het wagen zou, aan de tent van den

opperbevelhebber voor luistervink te spelen? stoof de edelman op.

Zonder eigenlijk te weten waarom, boezemde deze geheimzinnige bezoeker hem reeds afkeer in.

— Ik moet mijne voorzorgen nemen, verontschuldigde zich de kluizenaar. Wat ik te zeggen heb, is een diep geheim.

— Kom er dan mee voor den dag! riep Coligny, steeds meer en meer ongeduldig. Doe mij mijn kostbaren tijd niet verspillen.

Deze weinig vriendelijke toon scheen den avonturier niet in 't minst af te schrikken, want dood-kalm vervolgde hij :

— Ik ben een nederig hermiet, die boete doet voor zijn vroeger leven. Mijn berouw is groot. Ik heb aan de wereld vaarwel gezegd.

— Uwe lotgevallen gaan mij niets aan, onderbrak de admiraal, die veel lust gevoelde om den man bij den kraag te grijpen

en buiten te slingeren. Maar een gevoel van nieuwsgierigheid weerhield hem.

— Op den heuvel van Douai slijt ik eenzaam en verlaten mijne dagen, ging de bezoeker even kalm voort, en daar kwam ik op de gedachte om onzen goeden koning een dienst te bewijzen.

— Dus, ge mijmert over nog andere zaken dan uw verdorven leven? zei Coligny schamper.

— Is het niet mijn plicht, naar mate mijner zwakke krachten, aan de grootheid van Frankrijk mede te werken, edele heer?

— Nu staat ge hier al zoo lang te babbelen, en nog weet ik niets. Ge hebt toch niet het hart in uw lijf, om met mij den spot te drijven?

— Wie zou dat durven wagen? Maar, ge hebt gelijk. Het is wel het oogenblik om mijn geheim te openbaren. Denkt admiraal Coligny er over, Douai aan te vallen?

— Gij onbeschaamde vlegel, wie heeft u bevolen naar mijne plannen te vragen? viel de edelman oprecht toornig uit.

— Niemand. Maar ik weet een onfeilbaar middel om die belangrijke veste te veroveren.

De opperbevelhebber maakte onwillekeurig eene beweging van aandacht, welke den sluwen bankier niet ontging.

— Gij?

— Zooals ik u zeg.

— Laat hooren dan?

— Mag ik u eerst een andere vraag stellen? vroeg de bezoeker op listigen toon.

— Als ge zoo lang niet talmt!

— Hoeveel is het geheim waard?

— Ha! riep Coligny verachtelijk, dat is de man, die de wereld vaarwel heeft gezegd; de kluizenaar, welke mijmert over zijn ongelukkigen staat en berouw gevoelt vanwege zijn verdorven leven! Voorwaar, ik noem u een wonderlijke hermiet, die er bij avond op uittrekt om geld na te jagen. Een innige verkleefdheid aan onzen vorst, op mijn woord!

— Helaas, eene vroegere speelschuld, welke niet afbetaald is en voortdurend mijn geweten kwelt, dwingt mij aldus te handelen.

— Vertrek onmiddellijk en waag het niet meer, mij om geld lastig te vallen! Het zou u kwalijk kunnen vergaan!

— En Douai, de gewichtige veste? vroeg de bankier sluw,

— Weg, of moet ik u als een spion door mijne wapenknechten laten vatten, brutale rekel?

— Wat zou onze machtige koning wel zeggen, moest hem gemeld worden, dat admiraal Coligny eene voortreffelijke gelegenheid om Douai te veroveren, ongebruikt liet voorbijgaan? hernam de kluizenaar, terwijl zijne loerende oogen fonkelden.

De opperbevelhebber beefde van toorn. Welhoe, een avonturier waagde het hem, den gouverneur van Picardië, aldus de les te spellen!

En toch, Coligny bedwong zich. De scherpe vraag van den gelukzoeker had hem getroffen. De admiraal bedacht, dat hij afgunstige vijanden had, die loerden op zijn val, tegenstanders, welke niet zouden nalaten, hem bij den vorst verdacht te maken. En, helaas, de nijd vermag soms zoo ontzettend veel kwaad te stichten!

— Vooruit, bepaal uw prijs! Ik verberg u niet, dat uw gezelschap mij hoogst onaangenaam is.

— Waarom zijt ge zoo verbeteren op uw onderdanigen dienaar?

— Waarom? Omdat ge een masker draagt! Omdat ge u als een eerbiedwaardige kluizenaar wilt voordoen, en in werkelijkheid een fortuinjager, een avonturier zijt! En nu, uw prijs?

De bankier noemde een hooge som.

— Ga heen, onmiddellijk, of...

— Vraag ik te veel? hernam de ander, wel bemerkende, dat de admiraal zijne bedreiging meende. Welnu, ik zal mij met de helft tevreden stellen. Ik ben niet onredelijk.

— Die som is u toegestaan, natuurlijk als uw zoogenaamd geheim waarlijk belang heeft.

— Daarvan zal ik u aanstonds overtuigen.

— Ge talmt op een onverdragelijke wijze.

— Is het bij dergelijke zaken niet de gewoonte, ten minste de helft van den besproken prijs vooruit te betalen? vroeg de kluizenaar, schijnbaar onnoozel.

— Ge durft veel, barstte Coligny los. Twijfelen aan mijn woord? Doch hier... en de edelman haalde geld te voorschijn en betaalde de halve som uit.

Met oogen, van begeerlijkheid blinkende, schraapte de verrader het goud bijeen. Hij had blijkbaar moeite om te beletten, dat een kreet van vreugde over zijn lippen kwam.

— Ge begrijpt, hernam de admiraal, als ik bemerk, dat ge mij bedriegt, dat ge al het geld teruggeeft, al moest ik er u toe dwingen met het zwaard, of liever, ik zou een wapenknecht gebiedten zulks te doen, daar ik mijne handen niet aan u bezoedelen wil.

— Uwe excellentie schijnt mij te verachten, zei de bankier schijnbaar droevig. Maar wees gerust.

Van onder zijne pij haalde hij eene teekening voor den dag en spreidde die dan op de tafel uit. Ja, de listige kerel had zijn tijd goed gebruikt. Voor den admiraal lag de kaart van Douai's vestingswerken.

— Dit zijn zwakke plaatsen, vertelde de hermiet, met zijn vinger eenige punten aanduidende. Uwe soldaten zullen geene moeite hebben daar door te breken, vooral als de aanslag op den 6^e Januari bepaald wordt.

— Dat is binnen enkele dagen reeds! riep Coligny uit, en waarom juist dien datum?

— Dat is de avond voor Drie-Koningen dag. Dan viert geheel Douai feest. Men bakt wafels, speelt kaart en vooral... men drinkt veel bier. En dit laatste zal ons te pas komen. De drank is koppig en maakt den mensch slaperig. Om twaalf uur, geloof me vrij, edele heer, is geen kind of kraai meer wakker in de gansche stad.

De admiraal luisterde met veel belangstelling. Hij had de diensten van den gelukzoeker onderschat. Die kaart was van het hoogste gewicht en, met de gegeven aanduidingen, scheen het lot van Douai zoo goed als beslist.

Beide mannen bleven nog lang in gesprek. Eindelijk zei Coligny wat vriendelijker :

— Ik zal de zaak bepeinzen. Gij verlaat het kamp niet.

— Ik begrijp uwe handelwijze, doch, edele heer...

— Geen tegenspraak! Ik zal u eene tent laten aanwijzen. Ge spreekt met niemand een enkel woord. Ge zijt nu in mijn dienst en ik heb dan toch zeker wel het recht over u te gebieden... Als ik den aanval doe en alles slaagt, zult ge de andere helft van uw loon ontvangen.

De opperbevelhebber riep zijn page, gaf eenige bevelen en wenkte dan den bankier dat hij vertrekken moest.

— 't Is de slechtste speculatie niet, die ik nu gedaan heb, dacht de verrader, toen hij in zijne tent was.

Ondertusschen steunde Coligny zijn hoofd met de handen.

Er woedde een strijd in zijn binnenste. Zijn vorst had hem geboden een voordeeligen slag te doen, als er kans voor was. Die gelegenheid bestond. Douai lag voor hem bloot, de belangrijkste veste van Vlaanderens grenzen. Maar de oorlog was nog niet verklaard, het bestand nog niet verbroken...

Eindelijk liet de admiraal zijne voornaamste officieren roepen. De teerling was geworpen. Op Drie-Koningenavond zou het niets vermoedende Douai besprongen worden. Een verschrikkelijk lot bedreigde de stad : plundering, brand, moord...

* * *

We zijn de koningen uit 't Oosten,
We trekken op naar Bethlehem.

Zoo klonk het hier over de lippen van drie zwart gemaakte en verkleedde jongelingen, die met een ster van huis tot huis trokken om geld of wafels te verzamelen. Ginds zongen andere «wijzen»

Drie Koningen, Drie Koningen,
Geef mij nen nieuwen hoed.

Douai vierde feest. De oud-Vlaamsche en zoo gezellige Drie-Koningenavond stond hier in hooge eere. In het kleinste huizeke lag 't wafelijzer boven den haard en stond de bierkan op tafel. Men trok koning, sprong over kaarsjes, speelde, vertelde, zong, kortom, overal heerschte uitbundige vroolijkheid.

Moeder Gertruda zat echter eenzaam in hare kamer. Vroeger, toen haar echtgenoot nog leefde, toen vierde ze ook dit feest. Ze zag haar man nog zitten, daar nevens den haard in zijn wijden zetel. Hoe blij straalde dan zijn gelaat, hoe gul klonk zijn lach, hoe gemakkelijk zijn gesnap ! Herinneringen, niets dan herinneringen ! Alles is voorbij, vervlogen. Moeder Gertruda mijmert.... De uren snellen heen en nog mijmert ze. De feestvreugde bedaart, het bed wordt opgezocht... maar in het huisje tegen den stadsmuur flikkert nog de kaars. Twaalf slagen weerklinken van den ouden toren. De bejaarde vrouw schrikt op.

— Zoo laat al, mompelt ze. Och ja, deze avond ontroert me steeds. Mijn hoofd klopt. Wacht, ik zal even aan de deur gaan. De frissche lucht doet me goed, anders kan ik toch den slaap niet vatten.

Ze begeeft zich naar voren.

— Men is nog op, spreekt ze bij zich zelve, 't schijnt of men

ketelmuziek maakt. Zeker eenige baldadige jongens. Die moesten nu toch in hun bed liggen. Maar neen... dat gerucht komt van buiten de stad. Moeder Gertrude spitst de ooren. Dat is wapengekletter... er moet veel volk naderen. En eensklaps siddert ze. Ze steunt zich aan de deur. De oorlog zal beginnen, heeft hare dochter gezegd. Dat is de vijand ! roept de vrouw angstig. Ze willen Douai veroveren. Hoor, aan de andere zijde van den muur klinken korte bevelen.

— Verraad ! verraad ! gilt moeder Gertrude, die zich volkomen hersteld heeft van haar schrik. Immers, haar geliefd Douai wordt bedreigd. En luider en schriller tiert ze : « Verraad, de vijand bespringt de muren ! »

Een venster wordt geopend, nog een, ginds eene deur, wat verder ook. Men scheeuwt het elkaar toe, dat de Franschen de stad overvallen. En in minder dan geen tijd stormt de alarmklok...

— Op, burgers op, uw veste wordt verraden !

Konden de inwoners van Douai goed feest vieren ; stad, huis en gezin verdedigen, dat was hun ook toevertrouwd. Nog ter juister ure bereikten de krijgslieden en burgers de besprongen wallen. Een kort en warm gevecht... en de vijand moest aftrekken.

* * *

Douai was gered. Coligny zag zijn plan in duigen. De kluizenaar van den berg was spoorloos verdwenen. Moeder Gertrude zat twee dagen later in hare kamer. Ze gevoelde zich gelukkig, niet alleen om het hulpgeld, dat haar levenslang door de dankbare bevolking was toegestaan, maar vooral daar ze de geliefde stad voor een schrikkelijk lot heeft mogen bewaren. Maar wie stormde hare woning binnen ? Hare dochter met haar echtgenoot en de kinderen.

— Lens is door de Franschen overvallen. 't Is schrikkelijk zooals de soldaten er te keer gaan !

— Gelukkig zijt ge veilig bij mij ! juichte de oude vrouw.

En toen ze alles verhaald had, besloot ze :

— Ziet ge wel, kinderen, dat het goed was voor mij, om in mijn huisje te blijven ?

Douai bleef gespaard, maar Lens moest het ontgelden. Coligny liet zijne soldaten toe, het ongelukkige stadje te plunderen, als eene vergoeding voor den buit, op welken men in Douai gerekend had.

KONING FILIPS.

De oorlog tusschen Frankrijk en Spanje was dus herbegonnen, ondanks het gesloten bestand. Koning Filips maakte zich snel tot tegenweer gereed. Hij stak naar Engeland over. In 1554 had hij de koningin van dit rijk gehuwd en het gelukte hem de hulp der Britten te verkrijgen. Spanje zond de noodige gelden, maar het leger bestond grootendeels uit Nederlanders, mannen, die zelf of wier zonen en dichters weldra zoo schandelijk zouden verdrukt worden door den vorst, wien ze nu hun bloed wilden offeren.

Vijf-en-dertig-duizend man voetvolk en twaalf-duizend ruiters verzamelden zich te Givet onder den landvoogd der Nederlanden, den hertog van Savoye. Edelen als Oranje, Barlaymont, Megen, Brederode, wier namen ge zeker wel kent, waren bij het leger. Maar het leven en de ziel van alles was Lamoraal, Graaf van Egmont, die slechts zes-en-dertig jaren telde, doch uitblonk door schoonheid, dapperheid en moed. Egmont kon bogen op een roemrijk voorgeslacht, maar, wat meer is, hij zette de rij der helden voort. Als jongeling was hij page van Keizer Karel V. Weldra volgde hij zijn meester als krijgsman. Op negentien-jarigen leeftijd voerde hij eene afdeeling ruitery aan. En hij onderscheidde zich niet alleen als bevelhebber, maar bij 't dreigendst gevaar handelde

hij gelijk een gehard sodlaat. Toen hij drie-en-twintig jaar telde, huwde hij Sabina van Beieren, eene hoogedele vrouw. De brui-loft, die te Spiers plaats had, werd vereerd met de aanwezigheid van Keizer Karel, diens broeder en nog talrijke voorname personen. Het volgende jaar werd Egmont ridder van het Gulden Vlies, de machtige orde; in 1554 reisde hij aan het hoofd van een luisterrijk gezantschap naar het Engelsch hof om de hand der vorstin, Maria von Tudor, voor Filips te vragen en was ook getuige van dit huwelijk in de kathedraal van Winchester.

En nu in den krijg tegen Frankrijk voerde Egmont het bevel over 's konings ruitery. Het machtige Fransche leger stond thans onder 't bestuur van den Conetable van Frankrijk, Montmorency. Ook daar dienden voorname edelen: Coligny, dien we reeds kennen, Neveu, Montpensier, Enghien, Condé.

De rijke en welvarende stad St-Quentin, zou de veste zijn, die het Nederlandsche leger aanvallen, het Fransche verdedigen moest. St-Quentin, immers, mocht de sleutel van Parijs genoemd worden. Eens deze stad in onze macht, werd de toestand van de Fransche hoofdplaats hachelijk. En luistert nu goed, jonge lezers. Teligny, de schoonzoon van admiraal de Coligny, lag in St-Quentin. Hij hoorde dat de Spaansche, of beter, de Nederlandsche troepen naderden. Hij vroeg aan zijn schoonvader om hulp. Coligny haastte zich, om aan de roepstem gehoor te geven. Hij snelde met zijne manschappen naar het zwakke punt. Zelf geraakte hij wel in de stad, maar zijn leger werd door de onzen teruggedreven. Aan St-Quentin baatte dit alles weinig. Er bevonden zich nu twee aanvoerders binnen de muren: Teligny en Coligny... maar men had vooral krijgslieden noodig, om de stad tegen de Nederlanders te verdedigen. De opperbevelhebber der Franschen, de Conetable, trachtte onze troepen te verdrijven en St.-Quentin te ontzetten. In Egmont's tent had eene samenkomst plaats. De legeroversten bespraken, wat ze doen moesten. Sommigen meenden, dat het roekeloos was de Franschen aan te vallen. Maar Egmont's woord besliste. Vol vuur zei hij:

— Wij mogen deze schoone gelegenheid niet laten voorbijgaan. Montmorency, de grootste veldheer van onzen tijd, is in onze nabijheid. De hoogste prins van Frankrijk omringen hem. Gelukt het ons het Fransche leger te verslaan, dan treffen wij den vijand in het hart, dan brengen wij onzen tegenstander een slag toe, waarvan hij niet licht zal opstaan. Waarlijk, het oogenblik

is gunstig. De Fransche soldaten zijn teleurgesteld omdat St-Quentin in nood verkeert. De voordeelen van eene overwinning zijn niet gering. Valt de opperbevelhebber, dan valt St-Quentin, dan valt Parijs.

En de stem van Egmont werd aanhoord. De krijgsraad besloot tot den veldslag.

* * *

Egmont gaf het teeken tot den aanval; Egmont ontdekte het punt, waar de Franschen het best konden verslagen worden, Egmont moedigde de anderen door zijn voorbeeld aan; aan Egmont kwam de eere toe van 'de schitterende zegepraal, welke bij St.-Quentin behaald werd. Een leger van twintig duizend welge-oefende troepen was, op zes duizend na, in een uur gesneuveld of gevangen genomen. De opperbevelhebber der Franschen geraakte in de handen der overwinnaars en met hem de edelste Fransche ridders. Van het leger der Nederlanders sneuvelden slechts vijftig man. Zoo diende Egmont, zoo dienden de Nederlanders Filips II, den vorst, die hen later, maar neen, dat zullen we straks hooren.

Koning Filips bezocht den volgenden dag het slagveld; hij aanschouwde de krijgsgevangenen, het veroverde geschut, de buit gemaakte vlaggen en vaandels.

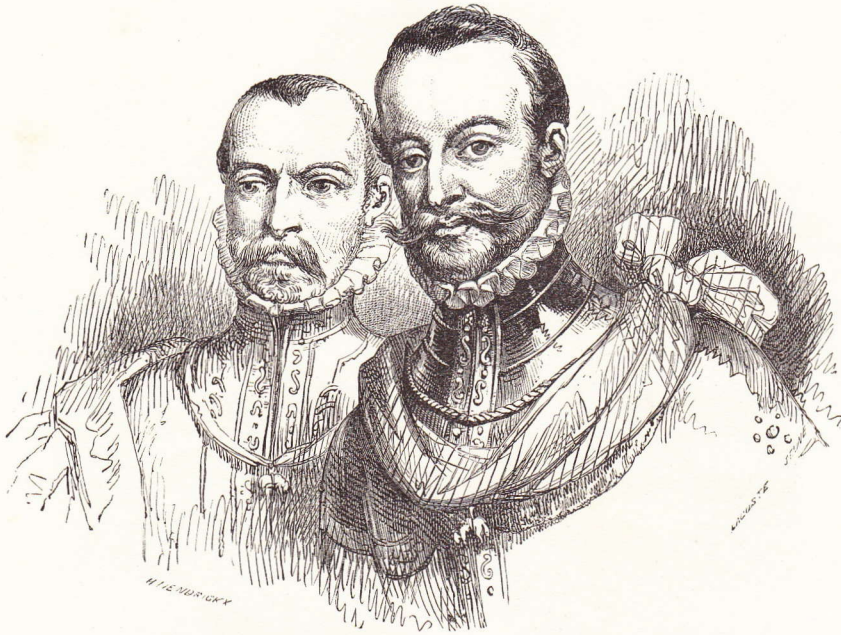
Egmont's naam was op ieders lippen en werd weldra met eerbied genoemd door al de staten van Filips.

Wij zullen thans niet verder den wreeden oorlog beschrijven. St.-Quentin viel. Een tweede slag werd bij Grevelingen geleverd en tot deze overwinning ook droeg graaf van Egmont veel bij. Filips was hem dus dank verschuldigd en met hem den dapperen Nederlanders.

hij, ofschoon nooit uit wezenlijke overtuiging, het katholieke geloof beleden. Karel de Vijfde had hem sedert als gunsteling behandeld, en hem bij elke gelegenheid een vertrouwen getoond dat bijna overdreven scheen. Philip had hem op zijne beurt het beheer gegeven over de provinciën Holland, Zeeland en Utrecht; en nochtans lieten zij wederzijdsch een versmoorde afkeer voor elkander blijken. Zonder openlijk te kort te blijven aan eerbied voor den koning, werkte Willem diegenen tegen, waarop hij steunde, en de monarch, zonder hem te kunnen beschuldigen, verdacht hem reeds van vijandelijke inzichten jegens zijn gouvernement of ten

vervuld geweest zijn, indien de twijfelachtige houding van den prins van Oranje niets anders dan eene groote ontevredenheid had verborgen.

Toen hij, luisterende naar de laatste raadgevingen zijns vaders, de uitroeiing der nieuwe sekten in de Nederlanden ondernam, ontmoette de zoon van Karel de Vijfde in hem het mistrouwen en den haat van een staatkundigen tegenstrever: Willem stelde zich aan als de verdediger hunner zaak, niet ter oorzaak van de sympathie welke hunne leeringen slechts bij een klein getal Belgen ontmoet had, maar ter wille van de nationale vrijheden die iedereen ter harte

DE GRAVEN VAN EGMONT EN VAN HOORN.

minste van eene onrustige en kwaadwillige eeroezucht.

Het was misschien niet moeilijk te voorzien, dat de twee partijen, waaruit de staatsraad aldus samengesteld was, tegenstrijdige strekkingen zouden getoond hebben; maar de monarch had niet kunnen nalaten er eenige der voornaamste heeren des lands in te brengen en de omstandigheden hadden om zoo te zeggen zijnen keus voorgeschreven. In geval van tegenkanting was overigens het overwicht der partij des konings genoegzaam gewaarborgd, dewijl de drie raadsleden van welke men zeker was, met Margareta, de meerderheid uitmaakten. Het scheen derhalve dat men voor den gang der zaken niets te vrezen had, en Philip's verwachting zou kunnen

nam. Het was Philip's inzicht juist niet, dezelve af te schaffen, maar zijn doel tot elken prijs, te bereiken. „Ik zal trachten de godsdienstzaken in de Nederlanden te regelen zonder geweld te gebruiken,” schreef hij in 1566, „omdat dergelijk middel de volkomene vernieling van het land voor gevolg zou hebben; maar ik ben besloten hetzelfde nochtans te gebruiken, indien ik op eene andere wijze alles niet regelen kan zooals ik het verlang.”

In de geschiedenis van het bisdom Luik zullen wij zien dat het behoud van den godsdienst daar zonder geweld plaats had, en dat zou ook, onder eenen gematigden vorst, het geval in de andere belgische provinciën geweest zijn. Maar de strengheid van het spaansch gouvernement,

GEÏLLUSTREERDE

Geschiedenis van België

DOOR

G. H. MOKE.

GEHEEL HERZIEN EN HET HEDENDAAGSCHE TIJDPERK BIJGEWERKT

DOOR

EUG. HUBERT

LEERAAR AAN DE HOOGESCHOOL TE LUIK.

BRUSSEL. — J. LEBÈGUE & Cie.